

РОЛЬ КОЗАЦТВА У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (XVI - початок XVIII ст.)

Зародження на українських землях козацької культури можна віднести до кінця XVI ст., коли у м.Брест 1596 р. було укладено Берестейську церковну унію, яка передбачала утворення нової греко-католицької церкви у Польщі. Внаслідок підписання Берестейської унії на українських землях з боку Польщі посилилася колоніальна експансія, яка передбачала навернення українського населення до нової греко-католицької церкви, закриття православних церков, навчальних закладів, шкіл, братств та монастирів.

Внаслідок цих дій на території сучасної Центральної України утворився новий соціальний стан - козацтво, якому довелося відігравати важливу роль у розвитку зовнішньої та внутрішньої політики України. З утворенням української Гетьманщини розпочалася розбудова навчальних закладів, а особливо церков, книговидання, малярство.

Внесок Петра Конашевича-Сагайдачного (1601-1622 рр.) у розвиток української культури мав важливе значення, тому що гетьман відновив боротьбу за православ'я в Україні, вирішив відновити православну єпархію та домігся висвятити Йова Борецького на престол митрополита. Ці дії врятували православну церкву від знищення. Крім того, гетьман залучився підтримкою селян. Діяльність Сагайдачного була спрямована на розвиток освіти, науки, літератури та мистецтва. Петро Конашевич-Сагайдачний, будучи людиною, яка мала освіту, турбувався і про навчальні заклади, він допомагав діячам Києво-Печерського монастиря, на чолі якого стояв Є.Плетенецький.

Новий виток у розвитку української культури розпочався за часів гетьманування Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.). Під час національно-визвольної війни на звільнених територіях від поляків відновлювались державний, адміністративно-територіальний устрій, ліквідовувалася греко-католицька церква. Поразка поляків на перших етапах війни стимулювала українське населення до активізації боротьби за свою державу. Поява книгодрукування і її розвиток по всій Україні у XVII ст. сприяли відновленню освіти. Уже в першій половині XVII ст. нараховувалось 20 друкарень, найбільшою з яких була Києво-Печерська. Книговидання фінансувались за кошти гетьмана та меценатів,

активно займалися книговидавництвом братства, монастирі, колегіуми. Також Богдан Хмельницький продовжував традиції гетьманів, будував церкви, прикладом чого може бути збудована коштом Богдана Хмельницького церква у с.Суботів. Церква Петра і Павла, поблизу Чигирини. Хоча точна дата побудови невідома, але є припущення, що вона побудована теж за доби Богдана Хмельницького. Під час турецьких походів 1677 і 1678 рр. церква Петра і Павла мала важливе стратегічне значення, тому що входила до оборонних споруд Чигирини.

Петропавлівська церква збудована на початку XVII ст. Після повстання гетьмана Богдана Хмельницького проти польського володіння вона була відібрана від римо-католицької церкви. Велика готична трьохнавна церква зазнала докорінної перебудови. Зібравши в 1744-1750 рр. гроші, мешканці Подолу замінили готичну з трикутним дахом стіну церкви - тепер вже Святих Петра й Павла - на бароковий фасад з круглими вікнами й формою грецького хреста, жолобкованими пілястрами й нішами.

За часів правління Івана Степановича Мазепи українська культура досягла найвищого розвитку. Було започатковано нову течію мистецтва - українське (мазепинське) бароко. Гетьман, володіючи вісьмома мовами, турбувався про стан освіти, надбудував другий поверх Києво-Могилянської академії. І.Мазепа певною мірою продовжував справу Петра Конашевича-Сагайдачного. У розвиток української освіти, науки, мистецтва, книгодрукування гетьман вкладав величезні кошти з державної скарбниці та власні, намагався Україну зрівняти з європейськими державами. За час правління Івана Мазепи було збудовано багато церков, серед яких церква Всіх Святих над економічною брамою Києво-Печерської лаври (1696-1698 рр.), Військово-Микільський собор Пустинно-Микільського монастиря в Києві (кінець XVII ст.), Богоявленський собор Братського монастиря в Києві (кінець XVII ст.) та інші.

Незважаючи на піднесення української культури, вже на початку XVIII ст., а саме після Полтавської битви 1709 р., відбувся занепад української державності та, певною мірою, культури під натиском Російської імперії.